ВІДГУК

на дисертаційну роботу Ролюк Олександра Васильовича "Удосконалення фізичної підготовки військовослужбовців- розвідників Збройних Сил України засобами військового пентатлону" подану на здобуття наукового ступеня кандидата наук з фізичного виховання та спорту за спеціальністю 24.00.02 – фізична культура, фізичне виховання різних груп населення

Актуальність теми. Фізична підготовка та бойова діяльність особового складу розвідувальних підрозділів тісно пов'язана з характером та способом ведення бойових дій, які, в свою чергу, визначаються засобами, що є в їх розпорядженні, та умовами, в яких відбуваються бойові дії та передбачає здійснення багатокілометрових пішіх маршів у повному спорядженні, виконання великого обсягу земельних робіт, завантаження техніки боєкомплектом та управління бойовою технікою, долання штучних та природних перешкод на землі та у воді, виконання точної та швидкої стрільби на ураження, що вимагає прояву значних фізичних зусиль. Професійна діяльність військовослужбовців-розвідників в умовах, наближених до бойових, відбувається на тлі значних психічних і фізичних навантажень. Добові енерговитрати розвідників перевищують в 3-4 рази енерговитрати людини у повсякденному житті. Аналіз організації підготовки військовослужбовців-розвідників у Збройних Силах України показує, що для якісного виховання військових фахівців (розвідників) важливе значення мають заняття з фізичної підготовки у поєднанні з елементами інших дисциплін бойової підготовки (вогнева, тактична, спеціальна, розвідувальна підготовки тощо).

Автор дисертації після вивчення та аналізу літературних джерел, зробив висновок, що у військовій галузі професійну підготовленість військовослужбовців підрозділів в умовах сучасних вимог бойової діяльності можна розвивати й удосконалювати засобами спеціально спрямованої фізичної підготовки. У чинних програмах підготовки військовослужбовців розвідувальних підрозділів заняття з фізичної підготовки сплановано за розділами, які стосуються і інших родів військ, зміст вправ не має спеціальної спрямованості та не дозволяє підготувати військовослужбовців до виконання завдань за призначенням. У той же час, відомо, що важливими завданнями спеціальної фізичної підготовки є забезпечення розвитку фізичних якостей, необхідних, у першу чергу, військовослужбовцям-розвідникам, сприяння розвитку рухових навичок, подібних до військово-професійних дій військовослужбовців-розвідників в бойових умовах, забезпечення психічної стійкості до специфічних умов та фізичних навантажень, формування та збереження професійної працездатності протягом тривалого терміну спеціальної військової роботи. Сьогодні у багатьох країнах Світу, у тому числі й в Україні набирають все більшої ваги змагання з військового пентатлону серед військовослужбовців. Це зумовлено тим, що окремі дисципліни цього виду спорту є практичним відтворенням елементів професійно-бойової діяльності військовослужбовців. Тому більш глибоке вивчення можливостей застосування засобів військового пентатлону для удосконалення фізичної підготовки військовослужбовців-розвідників на сьогодні є актуальним.

Зв'язок роботи з науковими планами, темами. Дисертаційну роботу виконано на підставі введеного плану науково-дослідної роботи на 2011 – 2016 рр. Міністерства оборони України в межах тем «Організаційні аспекти функціонування системи фізичної підготовки військовослужбовців Збройних Сил України у сучасних умовах», шифр «Прогноз», (номер Державної реєстрації 0106U010783). Роль автора у виконанні науково-дослідної роботи полягала у визначенні значення фізичної підготовки у професійної діяльності військовослужбовців розвідувальних підрозділів: дослідженні показників фізичної та професійної підготовленості військовослужбовців; обґрунтуванні, розробці та перевірці авторської програми фізичної підготовки військовослужбовців розвідувальних підрозділів.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації та достовірність отриманих у роботі результатів забезпечена адекватністю методів дослідження, поставленим завданням, коректною статистичною обробкою одержаних даних, глибокому аналізі науково-методичної літератури, яка налічує 218 джерел, з яких 22 – зарубіжних авторів, а також позитивним ефектом впровадження результатів роботи у практику.

У процесі роботи здобувачем застосовано адекватні методи дослідження. Кількість обстежених осіб та застосованих методів дослідження була достатньою для наукового обґрунтування результатів дослідження та підтвердження їх вірогідності.

На ступінь обґрунтованості також вказують і отримані результати дослідження, які викладено послідовно, а наукові положення дисертації та висновки логічно сформульовано з поставлених мети і завдань та обґрунтовані достатнім обсягом викладеного матеріалу, аналізом отриманих результатів і застосуванням сучасних методів статистичної обробки матеріалу. Достовірність і об'єктивність результатів дослідження не викликає сумніву, вона підтверджена наведеними результатами дослідження, які знайшли своє відображення у таблицях, рисунках, графіках фактичних даних.

Отже, ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, відповідає основним вимогам до дисертацій, поданих на здобуття наукового ступеня кандидата наук.

Достовірність результатів та їх наукова новизна. Найбільш значущими науковими результатами, що визначають наукову новизну роботи, є те, що автором дисертаційного дослідження уперше обґрунтовано та ефективно реалізовано авторську програму фізичної підготовки військовослужбовців розвідувальних підрозділів з використанням вправ військового п'ятиборства в процесі формування готовності до виконання завдань за призначенням, яка враховує рухову активність, характеристику та спрямованість фізичних навантажень військовослужбовців-розвідників під час професійної діяльності та уперше досліджено динаміку рухової активності та характеристику фізичних навантажень військовослужбовців-розвідників під час навчально-бойової діяльності.

Практична значущість отриманих результатів дослідження полягає в розробці програми фізичної підготовки військовослужбовців розвідувальних підрозділів під час формування професійної готовності до виконання завдань за

призначенням: впровадженні спеціальних фізичних вправ у процес фізичної підготовки, які за своєю структурою збігаються з діями військовослужбовців при виконанні професійного обов'язку. Матеріали дисертаційного дослідження використано при формуванні стандартів підготовки військових фахівців розвідувальних підрозділів, підготовці керівників фізичної підготовки у військових підрозділах, при укладенні навчальних програм з навчальної дисципліни «Фізичне виховання, спеціальна фізична підготовка і спорт» для ВВНЗ та фізичної підготовки для навчальних центрів. Результати дослідження були практично впроваджені в систему навчально-бойової діяльності військовослужбовців Сухопутних військ, про що свідчать акти впровадження, зокрема: в/ч В3720 (Акт впровадження від 05.09.2016 р.), в/ч В4264 (Акт впровадження від 08.08.2016 р.), Національної академії сухопутних військ (м. Львів) (Акт впровадження від 12.09.2016 р.).

Оцінка змісту дисертації, її завершення в цілому та ідентичності змісту автореферату й основних положень дисертації.

Дисертаційна робота складається зі змісту, переліку умовних скорочень, вступу, п'яти розділів, висновків, додатків, списку використаних джерел. Дисертацію викладено на 216 сторінках (з них 183 сторінки основного тексту), ілюстровано 26 таблицями та 22 рисунками. Бібліографія містить 218 джерел, з яких 22 – зарубіжних авторів. Аналіз дисертаційного дослідження засвідчує, що дисертант виклав та структурував матеріал відповідно існуючих рекомендацій та вимог, що дозволило забезпечити чіткість викладення результатів проведених досліджень.

Оформлення автореферату відзначається ідентичністю, логікою та послідовністю викладу, відповідністю подання наукових результатів положенням дисертації.

У **вступі** обґрунтовано актуальність проблеми, визначено об'єкт, предмет, мету і завдання дослідження, розкрито наукову новизну, практичну значущість роботи, особистий внесок здобувача, описано апробацію результатів досліджень та їх впровадження.

У першому розділі **«Місце фізичної підготовки у системі навчально-бойової діяльності військовослужбовців-розвідників Збройних Сил України та провідних іноземних держав»** проведено теоретичний аналіз літератури, щодо вивчення проблеми якісної підготовки військовослужбовців-розвідників до навчально-бойової діяльності, а також вивченню змісту фізичної підготовки в підрозділах військовослужбовців-розвідників у Збройних Силах України та іноземних держав, визначенню основних напрямів застосування вправ військового пентатлону для удосконалення професійної підготовленості розвідників.

У другому розділі **«Методи та організація досліджень»** наведено відповідні досліджуваному аспекту методи: теоретичні (аналіз наукової літератури та документальних джерел із проблем загальної та спеціальної фізичної підготовки військовослужбовців Сухопутних військ Збройних Сил України; тенденцій розвитку фізичної підготовки військовослужбовців збройних сил провідних країн; особливості навчально-бойової та бойової діяльності

військовослужбовців розвідувальних підрозділів): імперичні та експериментальні (спостереження, анкетування, бесіди для з'ясування ставлення військовослужбовців розвідувальних підрозділів до організації та змісту фізичної підготовки; тестування для визначення рівня розвитку загальних та спеціальних фізичних якостей; експеримент для перевірки ефективності діючої та авторської програм спеціальної фізичної підготовки військовослужбовців розвідувальних підрозділів); методи математичної статистики.

У третьому розділі **«Дослідження показників фізичної підготовленості, функціонального стану та рухової активності військовослужбовців-розвідників»** наведено дані, які отримано в результаті низки досліджень, які довели, що: дії військовослужбовців-розвідників під час виконання службових завдань за призначенням мають різноманітний характер як за видами діяльності (пересування бігом, маршем, переповзання, перехоплення у засідках, мінування й розмінування, рукопашні сутички тощо), так і за динамікою зміни функціонального стану організму воїнів; рівень загальної фізичної підготовленості військовослужбовців-розвідників протягом останніх років поступово знижується, що збігається з висновками попередніх досліджень багатьох авторів; серед багатьох необхідних розвідникам навичок виділяються подолання різноманітних перешкод, прийоми рукопашного бою та швидкісна стрільба зі стрілецької зброї; виконання розвідниками спеціальних навчально-бойових завдань вимагає здійснення великого обсягу різноманітних переміщень, які за величиною рухової активності (у кроках) у 2-5 разів переважають рекомендовану для нормальної людини (10 тисяч кроків); значна частина рухових дій розвідників при виконанні бойових завдань проходить при роботі серцево-судинної діяльності на частоті серцевих скорочень 120-140 уд/хв, а на окремих етапах вона досягає позначки 160-180 уд/хв; для вдосконалення фізичної та професійної підготовленості військовослужбовців, крім фізичних вправ, рекомендованих Настановою фізичної підготовки у Збройних Силах України, необхідно більш широко застосовувати прикладні види спорту. Одним з таких потужних видів спорту є військове п'ятиборство, до складу якого входять вправи, що визначають рівень професіоналізму певної військової спеціальності. Заняття військовим п'ятиборством більше сприяють вдосконаленню спеціальної фізичної підготовки військовослужбовців-розвідників, ніж інші види спорту.

У четвертому розділі **«Експериментальна перевірка ефективності програми фізичної підготовки розвідників із застосуванням вправ військового п'ятиборства»** обґрунтовано програму фізичної підготовки військовослужбовців розвідувальних підрозділів із застосуванням вправ військового п'ятиборства в процесі виконання завдань за призначенням. Авторська програма враховує залежність показників професійної підготовленості військовослужбовців-розвідників від рівня їх фізичної підготовленості, динаміки рухової активності, характеру фізичних навантажень, під час виконання професійних завдань та складається з двох етапів: перший — формування військово-прикладної фізичної підготовки розвідників тривалістю 6 місяців,

другий — формування спеціальної фізичної підготовки військовослужбовці-розвідників (тривалість — 12 місяців). Кожен з етапів має свою мету, завдання та зміст форм фізичної підготовки. Тестування загальної фізичної підготовленості військовослужбовців-розвідників експериментальної групи показало, що засоби, які застосовуються у авторській програмі сприяють покращенню показників відносно вихідних даних з підтягування на перекладині на 4,11 рази; з бігу на 100 м – на 0,91 с; з бігу на 400 м – на 9,8 с; з бігу на 3 км – на 106,9 с.; тестування спеціальної фізичної підготовленості розвідників виявило покращення показників з марш-кидку, долання смуги перешкод, метання гранат на точність, метання гранат на дальність. Покращення результатів відбувається також за показниками тесту Купера (метраж про бігання дистанції за 12 хвилин військовослужбовцями покращується від 2127±29,7 м до 2425±33,1 м. та відповідають нормативу – хороший рівень підготовленості серцево-судинної та дихальної систем); за показниками тестів Руф'є-Дикесона, Штанге, Генча також було встановлено достовірно кращі показники військовослужбовці експериментальної групи; за результатами оцінювання професійної підготовки військовослужбовців-розвідників було виявлено, що впровадження авторської програми сприяло достовірному покращенню результатів виконання спеціальних тестів для розвідників.

У п'ятому розділі «Аналіз та узагальнення результатів дослідження» дисертантом на основі отриманих результатів охарактеризовано повноту вирішення завдань дисертаційного дослідження, у ході виконання якого отримано групи результатів, що підтверджують і доповнюють наявні досі розробки, а також отримано цілком нові дані.

Сформульовані здобувачем висновки дисертаційної роботи Ролюк Олександра Васильовича у повній мірі відображають результати аналізу й узагальнення літературних джерел, витікають із отриманих результатів досліджень і свідчать, що поставлені у роботі завдання сприяли вирішенню важливого науково-прикладного завдання. Додатки оформлені у відповідності із вимогами та відповідають напрямку проведених досліджень та отриманих результатів. Перелік використаних літературних джерел містить достатню кількість вітчизняних та зарубіжних посилань останніх років.

Стиль і мова дисертації. Дисертація та автореферат написані методично грамотно, науковою літературною українською мовою, орфографічно та стилістично витримані, характерні єдністю мети, завдань, змісту та висновків і свідчить про особистий внесок здобувача в науку, оформлені згідно вимог встановлених ДАК України. Зміст автореферату в відповідає змісту дисертаційної роботи та достатньою мірою розкриває її основні положення.

Повнота викладу результатів дослідження у друкованих працях. Здобувач має достатню кількість публікацій у фахових виданнях. У цих публікаціях викладено основні положення, висновки і рекомендації, що зроблені дисертантом у своїй роботі.

Основні наукові й прикладні результати дисертації відображено у 14 наукових та навчально-методичних працях, серед яких: 5 статей у наукових фахових виданнях України, 1 стаття у виданні, яке внесено до Міжнародної

наукометричної бази SCOPUS, 7 статей у збірниках наукових праць та 1 навчально-методичний посібник.

Аналіз змісту публікацій засвідчив про повноту викладення у них результатів дисертаційної роботи, а зміст автореферату — про його відповідність змісту дисертаційної роботи і відображенню її основних положень.

Зауваження щодо змісту і оформлення дисертації. Разом з тим оцінюючи загалом позитивно дисертаційне дослідження, слід висловити окремі дискусійні питання та зауваження, оскільки робота не позбавлена вад, серед яких:

1. У науковій новизні дисертаційного дослідження (стор.8) необхідно було додати інформацію про розширення результатів дослідження І.Л.Шлямара, щодо характеристик фізичного навантаження, динаміки рухової активності військовослужбовців під час навчально-бойової діяльності. Подібні дослідження не були дисертантом запропоновані вперше, а доповнили матеріали раніш проведених.
2. На нашу думку, у розділі 1 дисертаційної роботи необхідно було подати більш детальний аналіз застосування вправи військового п'ятиборства у процесі підготовки військових фахівців іноземних армій, а не історичний аналіз становлення п'ятиборства, як виду спорту у Міжнародній раді військового спорту.
3. У розділі II дисертаційної роботи (стор. 46) при описанні вправ за яким відбувається тестування загальної та спеціальної фізичної підготовленості військовослужбовців відсутній опис умов та порядку тестування за вправами п'ятиборства. Хоча в розділі 3 (стор. 86-99) та розділі 4 (стор. 133-138) представлені результати тестування.
4. Потребує роз'яснення відсоткова частка на вправи військового п'ятиборства у авторській програми (стор. 117, автореферат стор. 11). Запропонований розподіл часу на вправи у авторській програмі не співпадають з показниками, які було отримано під час формувального експерименту (таблиця 3.11, стор. 96).
5. Потребує роз'яснення введення на другому під етапі авторської програми нових вправ спеціального спрямування, які не відносяться за змістом та спрямованістю до вправ військового п'ятиборства (стор. 122).
6. Дисертантом у розділі 3 роботи представлено аналіз фізичного навантаження військовослужбовців під час дводобових тактико-спеціальних навчань, в яких відбувається діяльність розвідників. В змісті дисертаційної роботи не має чіткого пояснення, з якою метою проводилися дані дослідження та яка роль визначених діапазонів ЧСС у змісті та впровадженні авторської програми фізичної підготовки для військовослужбовців-розвідників.
7. У пункті 4.2 «Загальна фізична підготовленість військовослужбовців експериментальної та контрольної груп» в таблиці 4.1 представлено показники професійної підготовленості розвідників. Необхідно пояснити, що саме малося на увазі при представлені визначених показників у табл. 4.1 разом з показниками фізичної підготовленості військовослужбовців контрольної та експериментальної груп.

8. У запропонованих практичних рекомендаціях (стор. 182) представлені пропозиції загального характеру без вказання конкретних завдань (кому саме, та коли це треба впровадити).
9. На нашу думку, висновок до дисертаційної роботи треба було розділити на декілька частин за показниками дослідження для більш зрозумілого сприяння результатів формувального експерименту.
10. У тексті дисертації зустрічаються окремі граматичні, термінологічні та стилістичні помилки.

Проте, висловлені дискусійні питання та окремі зауваження не знижують загальної позитивної оцінки, наукової та практичної значущості результатів дисертаційної роботи Ролюк О.В. та принципово не впливають на загальну позитивну оцінку рецензованої дисертації.

Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам.

Дисертація Ролюк Олександра Васильовича "Удосконалення фізичної підготовки військовослужбовців- розвідників Збройних Сил України засобами військового пентатлону", є завершеною працею, в якій отримано науково обґрунтовані результати, що в сукупності розв'язують важливе науково-практичне завдання. Зважаючи на актуальність теми дослідження, його наукову новизну та практичне значення, використання адекватних методів дослідження, обґрунтованості висновків, вважаю, що дисертаційне дослідження відповідає вимогам п. 11 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24 липня 2013 року, а здобувач Ролюк О. В. заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата наук з фізичного виховання та спорту за спеціальністю 24.00.02- Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення.

Офіційний опонент:
Проректор з науково-педагогічної роботи,
професор кафедри
фізичного виховання і спортивної медицини
Львівського національного медичного
університету імені Данила Галицького
доктор біологічних наук, професор **А.В. Матьованний**

Підпис професора Матьованого А.В. засвідчую.
Учений секретар
Львівського національного
медичного університету
імені Данила Галицького, МОЗ України **С. П. Ягело**

03.02.17